

Ба 46019

1668

№ 33 СЯЛЯНСКАЯ БІБЛІОТЭКА № 33

Пролетары ўсіх краёў, злучайцеся!

А. ДЗЯРКАЧ

ПРА ПАПОЎ, ПРА ДЗЯКОЎ, ПРА СЯЛЯН-МУЖЫКОЎ

У час гулянак-вечарынак
Дзеўкі—хлопцы! Тэкля—Грышка!
Хай вяселіць адпачынак
Гэта кніжка!

Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі
Менск—1925

Вышлі з друку кніжкі „Сялянскай Бібліотэкі“:

1. І. Сьцяпанаў. Чыя вера правіловая і які бог праўдзівы	5 кап.
2. Агр. Кацаураў. Конь (Гутарка аб тым, як купляць і гадаваць коняй)	26 "
3. Д-р Цьвікевіч. Парады цяжарным	8 "
4. І. Сьцяпанаў. Аб таінстве сьвятога прычасьця	10 "
5. Дыкштэйн. Хто чым жыве	15 "
6. Ул. Львоў. Соль і яе здабываньне. З малюнкамі.	15 "
7. Агр. Кацаураў. Быдла (Гутарка аб тым, як гадаваць быдла)	15 "
8. " Аб насеньні	15 "
9. " Аб плодазьмене	6 "
10. " Дагляд за пасевамі	8 "
11. Ю. Вагнэр. Апаবাদаньні аб вадзе. З малюнкамі	25 "
12. Агр. Кацаураў. Як жыве й прарастае насеньне	10 "
13. Д-р Цьвікевіч. Гадаваньне грудных дзяцей	10 "
14. Агр. Кацаураў. Жыта і пшаніца	10 "
15. Сымон Рак. Страшны вораг	12 "
16. Д-р Былінскі. Як ратавацца ад заразы	5 "
17. Д-р Фурс. Сухоты і змаганьне з імі	5 "
18. Б. Сілін. Такарнае рамяство па дэраве. З малюнкамі	25 "
19. І. Шыпіла. Што кожны селянін павінен ведаць аб коопэрацыі	12 "
20. Проф. П. Н. Штэйнбэрг. Чым і як угнойваць гарод, калі гною і мінеральных тукаў не хапае	8 "
21. Агр. Кацаураў. Ячмень, авёс, проса, грэчка, кукуруза	20 "
22. " Бульба і караньплоды	10 "
23. В. Фэрдынандаў. Як атрымаць даход ад птушніцтва. З малюнкамі	12 "

Ба 46012

№ 33 СЯЛЯНСКАЯ БІБЛІОТЭКА № 33

Пролетары ўсіх краёў, злучайцеся!

А. ДЗЯРКАЧ

ПРА ПАПОЎ, ПРА ДЗЯКОЎ,
ПРА СЯЛЯН-МУЖЫКОЎ

кв 1668

У час гулянак-вечарынак
Дзеўкі—хлопцы! Тэкла—Грышка!
Хай вяселіць адпачынак
Гэта кніжка!

Ба 46012

1994 г.

Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі
Менск—1925

25. 04. 2009

Б. Д. В. № 81.

Галоўліт № 8108.

Друк. Профтэхшколы.

Зак. № 662.

У ліку 6.000 экз.

ПОП І ЧОРТ

(Пераклад)

У цэркве неяксьці пад сьвята,
Перад люднай грамадой
Меў звычайную прамову
Поп у рызе залатой.
Босы, голы і галодны
Быў і Янка і Пятрук,
Ў гузакох былі іх рукі—
Поп быў гладкі, як япрук.
„Братцы!“ ён хлусіў народу:
„Вы працівіцець панам,
Наракаеце на бога,
Што жывецца кепска вам.
Памятайце, што за гэта,
Як надыйдзе страшны суд,
Ў пекла самае пацягнуць
Чэрці вас дзеля пакут.
Будуць вас пароць ражнамі,
Перыць цэпам ці калом,
Або скуру драць крукамі
І ў смале варыць жыўцом.
Трэба кінуць паняверку
І пагарду сваю збыць,

Калі хочаце ня пекла,
Але раю заслужыць“.
Каля цэрквы, як-бы цудам,
Чорт праходзіў ў гэты час
І пачуў папову мову
На сярэдзіне якраз.
З поўгадзіны, а мо' й болей
Пад ваконцам ён стаяў
І усе паповы словы
На хвасьце сваім зматаў.
Павалілі з цэрквы людзі,
Ім у сьлед выходзіць поп.
Чорт, як воўк, бліснуў вачыма
І папа за грыву—цоп!
„Стой, папіла тоўстапузы!
Што пра нас ты ў цэркве лгаў?
І якія гэта штукі
Ты пра пекла маляваў?
Чортам ты хацеў спалохаць,
Або пеклам—вось дурны,
Што ім гэта, калі пекла
У жыцьці цяпяць яны“.
Поп у лукаткі зьбіраўся
Лататы ад чорта даць,
Але той, як смоўж, дзяржаўся,
І папу—ні даць, ні ўзяць!
Падганяючы каленам,
Чорт завёў яго ў завод,

Дзе нявольнік капіталу
У цяжкай працы ліў свой пот.
У папа аж дух запёрла!
Носам чмыхае, як конь,
А вакол грымяць калёсы
І у твар пячэ агонь.
І куды ні глянеш вокам—
Дым і чад стаіць кругом:
Сталь шыпіць, лятаюць іскры
І гудзе, гудзе, як гром!
Поп пачаў ужо прасіцца:
—Адпусьці мяне, чарток!
—Пачакай—яшчэ да пекла
Я цябе не давалак!
І, за карк яго схапіўшы,
Крукам чорт у неба ўзмыў
І у новую майстэрню
Тоўстапузага спусьціў.
Тут было ўжо горш, як ў пекле:
У катле кіпеў чыгун,
Печы зьзялі, як маланка,
І у бубен біў пярун.
Раптам стала языкамі
Ўверх кідаць чыгунны вар...
Уцячы хацелі людзі,
Рукавом закрыўшы твар.
Але ўжо ня мелі рады
Сьмерць іх тут пасьцерагла,

І згарэўшыя ляжалі,
Як снапы, каля катла!
Поп затросься, як асіна,
Свае лахі падабраў
І хутчэй за тога зайца
Лататы дахаты даў!

НА СТАРЫ ЛАД

Эх! ня ўсё яшчэ на сьвеце
Так, як трэба, мой браток:
У Барысаўскім павеце
Ёсьць „Задор‘еўскі“ куток.

Там пануе панам паня
На узгорку, у ляску,
Парабкі ёй цягнуць сані,
Як раней, хоць па пяску.

Паня тупне, паня крыкне:
„Помні, Янка!“ І батрак
Перад ёю ані пікне—
Ходзіць гэтак, ходзіць так.

Паня хлусіць, што уладу
Хутка скіне польскі пан,
І таго, хто мецьме ваду,
Ён паставіць пад паркан.

Дурні вераць гэтай казцы
(На сяле яшчэ іх шмат)—
І, каб быць у панскай ласцы,
Сьцерагуць даўнейшы лад:

Ліжучь паню ў ножку, ў ручку,
Вялічаюць „пані Шмід“;
І бадай, што яе сучку
Клічуць „пані Маргарыт“.

Ой, як брыдка, беларусы,
Што у нас яшчэ паны
Чыняць старыя прымусы
І пяюць, як груганы.

Яшчэ-ж горай у дзьве столкі,
Што заглушаны батрак
Сем гадоў старое палкі
Не забудзецца ніяк.

Цяжка, родныя сястрыцы
І браточки, паглядаць,
Што ля панінай спадніцы
Вы прывыклі векаваць!

СВЯТАЯ АГАТКА

(З нязнанага аўтара)

Даўно ужо я гэта чуў
Ад старага Кандрата,
Што ў Менску некалі жыла
Бязродная Агата.
Любіла піць, хлусіць, гуляць —
Усе аблуды знала,
І, як цыган, па дваццаць пяць
Хлапцоў у дзень мяняла.
Сказаць, каб пекная была —
Ня скажа вам поэта,
А проста так, як і усе, —
Звычайная кабета.
Глытаўшы неяк чарнасьліў,
Яна чагось злавала, —
Завязла костка ў гарляку,
І вось — яе ня стала.
Яна ад злосьці аж раўла
І лаялась бясконца,
Але дарма, бо ўжо душа
Ляцела каля сонца.
За сонцам быў, вядома, рай, —

Вароты сярод плоту.
Агата зразу кулаком
І грукнула ў вароты.
„Што за халера там крычыць?
Хто спаць сьвятым мяшае
І бязупынным языком
Усіх, як сука, лае?“
Адам азваўся цераз сон:
„Няма тут свата-брата!“
— Я,— чуе бабскі голас ён,—
Я—бедная Агата!
Пусьці, Адамка, адчыняй!
Хутчэй! Ня маю часу!
Адам крычыць: „Са мною ты
Ня зварыш піва-квасу!
Ідзі, ідзі сабе туды,
Адкуль прышла, кабетка,
Бо не патрэбна у раі,
Як ты, такая кветка“.
Агату раптам затрасло:
— Замоўкні там, паскуда!
Скажы, чым лепш ты за мяне,
Найпершая аблуда.
Калі-б ты Евы не чапаў,
Усе-б бяды ня мелі,
Калі-б ты яблычка ня жор,
І мы-б яго ня елі!
Зарвала, гліняны гаршчок!

Ня будзеш агрызацца?—
Адам сагнуўся у кручок
І стаў, як кот, плявацца.
Ў падмогу выперся Якуб:
„Пашла ты, лярва, ў воду,
Бо ашуканцам і хлусам
Няма да раю ўходу“.
Агата спуску не дае:
— Чаго ты брэшаш з дуру,
Калі ты сам сюды папаў,
Чужую ўзьдзеўшы скуру,
Сьляпога бацьку ашукаў
І брата... Што, папаўся?—
Якуб аглоблі павярнуў
Ад брамы і схаваўся.
Ахвота Ною падышла
За тога заступіцца...
Але Агата не дала
І роту расчыніцца.
— Каго я бачу, ай-яй-яй!
Чаго ты тут пачвара?
Няўжо-ж патрэбна у раі
З чырвоным носам хара?
Прыпамятай, стары капшук,
Як раз ты насьвістаўся,
Што сын твой Хам гадзіны дзьве
Ад сьмеху аж качаўся.—
Старэнькі Ной ад гэтых слоў

Зачырванеўся макам
І, засаромлены, хутчэй
Узад падаўся ракам.
„Што за кадук, за трасца тут?“
Юдыфа ўжо спытала.
— Няўжо і ты залезла ў рай,
Што голавы сьцінала?—
Агата кінула ў адказ.
Юдыфа затраслася
І, пабялеўшая, як мел,
Ў старонку падалася.
Свае тры грошы цар Давід
Уперці вылез к браме
І лаяць стаў Агату ён,
Як баба бабу ў краме:
„Халера, сьцерва! Каб цябе
Маланка запаліла!
Чаго ты лезеш, як слата,
Аблезлая кабыла?“
Агата й броўю не вядзе:
— Чаго так разяўляцца?
Была-б я Урыніхай,—ты
Ня стаў бы агрызацца!—
Схапіўся тут і Салямон:
„Шалёная кабета!
Хто ня стрымаў сьвяты закон,
Таму ня ўбачыць сьвету!“
Агата сыпле, як гарох:

—Ўсясьветны грахаводнік!
Ты колькі жонак перабраў,
А стаў, глядзі,—угоднік!
Разумны ты, а помніш, сам
Ад бога адракаўся
І перад ідалам тры дні
Маліўся і хістаўся.—
Іона збоку падышоў,
З Агатай стаў спрачацца.
Яна адразу і ў яго
Знашла за што узяцца.
—Адкуль узяўся ты, прарок?—
І форсу дзе набраўся?
Прыпомні лепей, галубок,
Як кіт табой бляваўся;
Ня горш, як ты, і я сама-ж!—
Іона адчапіўся.
За ім усьлед сьвяты Тамаш
З Агатаю схапіўся.
„Я верыць, брат, даўно прывык
І вераць ўсе бяз спрэчкі,
Што бабскі трэплецца язык,
Як хвост у тэй авечкі“.
—Вядома! звычай маеш ты
Дурных паслухаць моваў!
Але чаму ты, лысы чорт,
У раны пальцы соваў?—
За Тамашом і Мікалай

На бедную Агату
Пачаў нагамі тупаець
На ўсю сьвятую хату:
„Паскуда, шлюха! Вон адсюль,
Гані яе скаціну,
А то у нос натычу дуль
І ў пекла зараз скіну.“
—Ай-ей, Мікола! Ня пужай,
Мяне ты крыеш шлюхай...
Глядзі—яшчэ не пачастуй,
Як Ару, аплявухай!
Сваю ты ласку паказаў,
Калі у людным зборы
Яму ты ў морду надаваў
За ерась на саборы.—
Ніхто ня здолеў рады даць
І ўжо чарга настала
Хрысту самому падысьці,
Бо ўсе сьвятыя—драла!
Хрыстос ня доўга разважаў
І без далёкіх спрэчак
У рай Агату упусьціў
І пасадзіў ў запечак.

* * *

Дык вось, мае сябры-браткі,
Якая вышла справа.
На гэтым скончаны радкі...
Сьвятой Агаце—слава!

Хто хоча спраўдзіць, ці мела Агата права ляць сьвятых, няхай паглядзіць у „стары завет“ або другія царкоўныя кніжкі. Але вось гэта самае сьцісла:

- 1) Казка пра Адама і Еву вядома ўсякаму.
- 2) Якуб, сын Ісака, ашукаў свайго брата Ісава і, узьдзеўшы казьялячую скуру, ашуканствам атрымаў блаславеньне сьляпога бацькі.
- 3) Ной быў першы п'яніца на сьвеце і калі ён валяўся п'яны бяз задніх ног, Хам чуць ня лопнуў ад рогату.
- 4) Юдыфа („Юдифь“) зрабіла забойства—адрэзала галаву Олофэрну.
- 5) Цар Давід адбіў у Урыя жонку, а яго самога паслаў на вайну, дзе таго і забілі.
- 6) Цар Салямон меў каля 1.000 жонак, апроч таго, неяк зьбіўшыся з панталыку, ён тры дні хістаўся перад ідалам (каменны бааван).
- 7) Іону, як пішуць, праглынуў кіт, але расмакаваўшы, выплюнуў, хоць праз тры дні.
- 8) Апостал Тамаш, згодна папоўскіх казак, не пазнаў хрыста і прабаваў соваць пальцы ў раны, каб спраўдзіць, ці гэта перад ім Ісус.
- 9) Сьвяты Мікола („дудадзец Мірлікійскі“) на царкоўным зьездзе меў спрэчку з Арыем („еретик Арий“) і, ня здолеўшы яго перасіліць словам і лайкай, даў яму плюху. Вось што гэта за сьвятыя налезьлі у рай!

Агата і чула сябе ня горшаю.

АЎТАР.

ПАНОВАМУ

Пажанілі ў „Загсе“ Янку
І Марылю без папа,
І назаўтра Янку зранку
Лаяў бацька ля тарпа:

„Ты ня слухаў, сынку, таты,
Збрыдзіў старага, як хам,
Выбірайся з мае хаты,
Я нічога вам ня дам.

Хай у сэрцы лопнуць жылы,
Бо мы з маткай бралі шлюб,
У папілы, у Вавілы,
Дзяк сьпяваў нам ў дваццаць губ!

А цяпер, як каля плоту,
Проста брыдка і глядзець:
Нешта скажа абармоту
І у клець ужо вядзець!“

Янка слухаў—не злаваўся,
Хоць круціў-вярцеў цапом,
Бо ў чырвоных ён спазнаўся
І з законам і з пяром.

Не палез ён з бацькай біцца,
Ня пусьціў у ход кулак—
Не хацеў сарамаціцца,
А зрабіў ён, чуйце, як:

Узяў паперу. Шасьць—заява
Ў два-тры словы і капут:
„Абарону свайго права
Аддаю ў Народны Суд“.

Цераз месяц-два—гатова:
Суд дзяліў іх папалам:
Бык—табе, яму—карова,
Тут—япрук, цялуха—там.

Бяз крыві, без пагалоскі:
Ты—сюды, а ты—туды...
Эх, каб гэтак усе вёскі
Без разбою, бяз брыды

Шлях жыцьця вялі нанова!
Стаў-бы крэпнуць новы лад.
Вось што мне прышло да слова,
Мой вясковы сябра-брат!

НАШЫ ПАКУТЫ

Калі праўду пішуць людзі
Стуль, адгэтуль, зьлева, справа,—
Ў вёсцы добрага ня будзе,
Дрэнна, хлопцы, ваша справа!

Вось, напрыклад, піша Янка,
Што у Вусаве на сьвята
Самагон глыталі шклянкай
Ўсе—ад Пётры да Кандрата.

‡ Вайтовіч, і Касінскі,
І Канончык,—ўсе дашчэнту
Нацялескалісь пасьвінску
Бяз усякага патэнту.

Той—блюе, другі—рагоча,
Трэці ногі раскарачыў,
Лезуць соплі аж на вочы—
Каб ты сьвету ня убачыў!

Іваноўскі-ж каля плоту
Наастатак—дайце-ж раду:
Кілбасою выпер з роту
Тое сама, што й ззаду.

Далі дыхту... эх, кілішак!
Моўвіць неча—пагулялі!
Як каты, наеўшысь кішак,
Усю вёску заблявалі!

Або ў Волменскай Паперні—
Пішуць нам з другой сялібы:
Самагон, як з бочки, верне
І праз дзьверы і праз шыбы.

Ў сьвірне гоняць, ціснуць ў клеці
На няшчасьце, на пакуту;
За бацькамі нават дзеці
Цягнуць чортаву атруту.

Дзе тут розум? Дзе сумленьне?
Што за смак у тэй кватэрцы?
Як чытаеш—душыць мленьне,
Жаль і жах гарыць у сэрцы.

Чуйце—пішуць: ў нейкай хаце
Пэраносіць маці кару,
Бо зморожаны ў дзіцяці
Ножкі-ручкі цераз гару.

А ўжо-ж мелі тут навуку!
Будзе ўсім вам, як Юстыну,
Што, напіўшыся, бяз гуку
Лёг ня ўчасе ў дамавіну.

Не палепшыцца ніколі
Беларускаму народу,
Покі гэтакай сваволі
Не закінуць людзі ў воду!

Ці ня лепш было-б, скажэце,
Быць цьвярозым чалавекам,
Знаць, што робіцца на сьвеце,
І што будзе век за векам?

Ці ня лепш, узяўшы кніжку,
Грамадою дзе сабрацца,
Пачытаць, а потым крышку
Так, як людзі, паспрачацца,

Каб ясьней уцяміць тое,
Што ня надта зразумела?
Ці ня лепш было-б удвое?
Лепш бяз конца—скажам сьмела!

ДЗЯК-ЗЛОДЗЕЙ

„У Халяўшчыне на кватэры сяляніна Васілеўскага жыў дзяк. Скончылася тым, што ён упадабаў сялянскую жонку і ўцёк з ёю“.

Ні папа, ні дзяка
Ня пускай на парог,
Бо яны мужыка
Згубяць зразу—дальбог!

У Халяўшчыне—вось!
Ў Васілеўскага дзяк
Спачуваць стаў чагось
Да кабеціны смак.

Як каровам ў абед
Яна цэбар нясе,
Дзяк за ёю усьлед
Свае кудлы трасе.

Або пойдзе на ток—
Як той чорт, ён і тут:
То ухопіць за бок,
То пацягне у кут.

„Ой, суседзе,—бяда,
Ня хлушу я табе,
Але жонку брыда
У цябе заграбе...“

„Не!“ сусед у адказ:
„Дзяк ня пойдзе на грэх!“
Хоць якраз ў гэты час
Лезла шыла у мех...

Цераз тыдзень ці два
Васілеўскі у лес
Пасьпяшаў па дрыва
І ад холаду чэз.

Ён рукой ў панарад:
„Э! забыўся кажух,
Трэ' вярнуцца назад,
А то вылезе дух“.

Як уздумаў—зрабіў:
Прыгуменьнем на двор,
Сьнег з лапцей абабіў
І у хату папёр.

Але раптам адтуль
З гвалтам выскачыў ён,
Быццам чорту папаў
Пад гарачы ражон,

Бо у хаці пустой
Не знашоў кажуха,
Ні кабеціны той,
Ні дзяка-трыбуха!

Ні папа, ні дзяка
Ня пускай на парог,
Бо яны мужыка
Згубяць зразу—дальбог!

ПАДЗЕЛ ПРАЦЫ

Задрамаў Алесь на печы,
Зьеўшы кашы з талакна,
А Міхась шаруе плечы
Каля самага вакна...

Бацьку холадна у сьпіну,
Хата выстыла даўно,
І стары гаворыць сыну:
„Зачыні, Міхась, вакно!“

А Міхась—на печ рукою:
„Хай Алесь—не зачыню,
Бо я-ж заўтра раніцою
Сьвіней ў поле паганю!“

БАГАМОЛЬЛЕ

Праўду кажа пагалоска,
Што ў папоўскай павуціне
Наша хатчка і вёска
Бяз жыцця і сьвету гіне.

Ой, каб ведалі, браткі, вы,
Як да нельгасьці абрыдла
Мне пісаць ужо пра грывы
І пра ўсякія кадзідлы.

Але што-ж рабіць поэце,
Калі ўзяў ён за ахвяру
Дзеркачом служыць у сьвеце
І у кут зьмятаці мару?

Прызнаюся вам—ніколі
Не хадзіў я сам да прошчы,
Бо з маленства чуў даволі,
Як папы рабілі мошчы.

Не на жарты і бяз злосьці,
Гавару—як трэба, стала,
Што яны на гэта косьці
Бралі-кралі, дзе папала.

На кладох ці ля стадолы—
Усё роўна—будзе добра!
Хоць якой сабе жывёлы—
Абы чэрап, ногі, робра!

У мяшку—заместа скуры—
Ўсю трухлявіну манахі
Скруцяць, зьверцяць у фігуры...
І—гатоў: цягні пад пахі!

Людзям выстаўяць салому
У панчохах для прывабы,
І—глядзіш: сьвятому тому
У пяту ўжо плюшчаць бабы!

Дый мужчыны не ад тога—
Як і бабы, ў адну кроплю:
Цягнуць ў цэркву для сьвятога
Кужаль, зрэб'е і каноплю.

Ў ліхтары наставяць сьвечак
І загрукаюць ў падлогу,
Як маркач сярод авечак
З маркачом у перамогу.

А на хвэст—дальбог умора
(З Новагрудчыны узята)—
Цэркаў проста, як абора:
Оўцы, куры, парасяты.

Лезуць ў самую бажніцу,
Лычам поруцца ў дзяругу,
Рвуць зубамі за спадніцу,
Хоць бяры у рукі пугу!

Поп на гэта не зважае
І, здаволены да сьмерці,
Цераз шчолку паглядае:
„Будзе чым кішку наперці!“

Дзяк таксама ня увалак:
Ў думках пхне у торбу-ляпу
То сьвіняціны кавалак,
То авеччую ахлапу.

Добра гэтак і маліцца:
Горла ёсьць за што падраць,
Бо за гэта „да сьвяціцца“
Ён поўгода будзе жраць...

Але глянем, што ў падзяку
Бог пашле—і то часамі—
Селяніну-небараку:
Толькі бульбу „з мундзярамі!“

Дык скажэце-ж—на хваробу
Слухаць мне паповы казкі,
Каб яны маю вантробу
Аб'ядалі з „божай ласкі?“

Годзі ім сядзець на карку!
Я свайму дзіцяці лепей
Дам якую-небудзь скварку,
Чым трымаць на поснай рэпе!

X

ДЗЕ ПРАЎДА

Хто ня бачыў, як часамі
Нашы дзеці возьмуць карты
І будуць сабе самі
Хатку проста не на жарты?
Не чапай—стаіць хаціна...
Але дзьмухні хоць-бы крыху—
Паляціць, як павуціна,
Ўся будовіна ад дыху!
Калі глянем у куточак—
З нашай верай гэтак сама:
Гладка зьвязаны вяночак,
Ад Адама да Абрама!
Добра ўсюды—ва ўсе бокі,
А крані хоць чуць мазгамі,—
І усе твае прарокі
Дагары ляцяць нагамі:
Возьмем Коляды... У школе
Кожны чуў, калі вучыўся,
Як на Коляды ў стадоле
Віфляемскай нарадзіўся
Божы сын ад боскай маткі
І Язэпа з Назарэту,

Дзе спраўляў свае парадкі
Ірад—злодзей ўсяго сьвету...
Далей-болей нам чыталі,
Як Хрыстос хадзіў па моры,
І за што яго расьпялі
Бяз усякага разбору!
Хоць і думалася крышку,
Ўсе мы верылі спачатку,
Покуль самі, ўзяўшы кніжку,
Ня зьмікіцілі загадку.
Каб другому не здавала,
Што Дзярках зрабіўся хлусам,
Расказаў-бы вам ад мала,
Што было і як з Ісусам.
Але гэта наастатак—
Будзе час на той нядзелі,
А сягонья недахватак,
Ды і думкі аслабелі.
Падругое—немагчыма,
Бо апосталы ў тры цілі—
Глянць уласнымі вачыма—
Аж да нельгасьці налгалі.
Вось адзін—зматай ля вуса—
Піша, мусіць, не для зьдзеку,
Што бацькі-дзядзькі Ісуса
Жылі плотніцтвам спрадвеку.
А другі апостал піша
На інакшую ўжо моду,

Што Хрыстос ня гэблем дыша,
Што ён царскага уроду!
Дзе-ж праўдзівая крыніца?
У Лукаша? У Мацьвея? У Яна?
Ці усё тут нябыліца
Пра „царэвіча Івана?“

НЯЎДАЛЫ ХАБАР

З г а з е т

Паляваў аб'езчык ў лесе—
Стрэльнуў лісу ў самы рот.
Аблупіў з яго ён скуру,
Мяса выкінуў пад плот.
Ў той-жа дзень—на тое ліха—
Хітры, жвавы, як уюн,
К палясоўшчыку па дрэва
Прэцца неякі шляхтун.
І каб мець пасьпех адразу,
Каб ня гнаць дарэмна воз,
Ён аб'езчыку у сене
Зад бараніны прывёз.
Але тут на перашкодзе
Ён спаткаў другіх сялян,
Што чакалі гэтак сама
Добы дзьве ужо—дальпан!
Шляхціц стаў. Каня пры плоце
Прывязаў і ў хату сам:
„Даражэнькія паночки,
Я прывёз гасьцінчык вам“.
У гэты час—галодны зраня—

Нечы конік, як на грэх,
Вудзіў сена шляхтунова
І зубамі выцяг мех.
„Гляньце, хлопцы! Ці ня хабар
Хутаранец прывалок?“
Разьвязалі: бачаць—праўда.
„Пачакай-жа, галубок!
Дай сюды, Гаўрыла, падлу,
Што ляжыць пад плотам—вуны!
І бараніну дастаўшы,
Ў торбу шляхціцаву ўсунь“.
Як казалі, так зрабілі,
І мяшок ізноў наніз...
Вышла проста, як па масле:
Ў сене—торба, ў торбе—ліс.
Цераз хвілі дзьве урэшце
Аб'явіў аб'езчык-дук:
„Я сягонья, хоць зарэжце,
Не пайду мазоліць рук,
Адкляймую заўтра зраня,
А цяпер—аглоблі ў зад!
Пачасаліся сяляне
І паехалі да хат.
Толькі шляхціц не паехаў:
З возу ён схапіў мяшок
І аб'езчыку ў пакоі
Свой гасьцінчык увалок...
Разьвязалі—божжа сіла!

На ўсю хату галава
Лупачамі засьвяціла,
Як упоўначы сава!
Вось гасьцінец! Вось хвалёны!
Бяз дыху, бяз сіл і ног,
Шляхціц з хаты, як шалёны,
Пакаціўся за парог...

* *
*

З тэй пары—гавораць людзі—
Што аб'езчык-небарак
Да бараніны навекі
Страціў свой даўнейшы смак!

ПОП-АБЖОРА.

Пра папоў пісаў я многа,
А як глянем—выйдзе мала...
Значыць—новая дарога:
Ну, кабылка, што прыстала!
Едзем проста у Паляны.
Азярычына пад бокам.
Натапырым свае вушы
І паглядзім шчырым вокам.
Адчыняй, Лукаш, вароты
Ды ня бойся—з Менску госьці:
За пакорм грашмі запоцім,
Калі там якое штосьці:
Зьлез Лукаш старэнькі з печы,
Браму насыцеж: „Калі ласка,
Просім ў хату... Гэй, яешню
Прыпячы хутчэй, Параска!“
Стол засьцелены абрусам,
Чыста вымытыя лавы,
Сам Лукаш ў кашулі чыстай,
Стогадовы, але жвавы.
Адпалуднаваўшы разам,
Покуль стол прыбрала маці,

З Лукашом для адпачынку
Мы ўжо ўзьлезлі на палаці:
І вось тут мне давялося
Чуць уласнымі вушамі
Пра папоўскае абжорства...
Падзялюся-ж гэтым з вамі:
„Поп у нас такі абжора,
Што на сьвеце не знайсці,
Самагонкі вып'е мора,
Зьесьць адразу тры куцьці:
Як разыдзецца кудлаты—
Пераверне ўсё сяло,
Сьцісьне жонку ў тры абхваты,
Як якое памяло!
Бо здароў, як чорт, бяз меры—
Далі бог—я вам ня лгу:
З ушакамі вырве дзьверы,
Слуп сагне вам у дугу.
Калі ступіць дзе—адразу
Ходзіць ходарам зямля!
І ня дзіва: без адказу
Мог ён зьесьці хоць цяля,
Дай авечку—пойдзе клінам!
З тварагом аладак стус—
Перамеле блін за блінам!
Хай жывот, як той гарбуз,
Хай на лоб вылазяць вочы—
І тады не аддыхне:

Будзе жорці аж да ночы,
А ня лезе—пальцам пхне!
Вось дык поп! Такія справы
Не падолеў-бы япрук!
Трэ' мець кішкі, як халявы,
З торбу добрую кіндзюк!
Але ўсё—говораць—мае
На зямельцы свой канец:
Ліха нейкае спаткае
І глядзіш—гатоў капец!
Так і тут. У фэст, на Яна
Ў Азярычыне у нас
Поп служыў абедню зрана
І сьпяваў, як рыжы бас.
Пападзьдзя—папу падмога:
Алялюіла, як дзяк,
А малілася-ж ня многа:
Дзьве кабеты і жабрак.
Па абедні, як вядзецца,
Поп пашоў да Міхася:
Носам чуў, што там пячэцца
Не адно ўжо парася!
Гаспадар баклагу з пуні...
З пападзьдзёю поп ў кутку,
Аж на стол пусьцілі сьлюні.
Быццам пчолкі на мядку!
Гаспадыня цягне з печы
Чуць ня дзесяць скаварод,

Тут усё, што чалавечы
Розум выдумаў за год!
Парасят—бадай—чатыры,
Два задкі ад бараноў,
Кілбасы бяз ліку-меры
І капы са дзьве бліноў,
Збан сьмятаны, дзешка сала,
Міса масла, твораг, сыр—
Словам, ўсё, што назьбірала...
Поп разьдзьмуўся, як пухір,
І прыняўся з воўчым смакам:
Круціць-верціць, меле-мне!
Ў Міхася пабеглі ракам
Аж мурашкі па сьпіне.
Праз якое поўгадзіны—
Вось кудлатая брыда!
Ад бараніны-сьвініны
Ня было ўжо і сьляда.
Поп, як смоўж, гарэлку шклянкай
Ўжо глытаў ў дзесяты пот,
Покуль раптам, як маланкай,
Не схапіўся за живот.
„Дайце раду—паміраю!
Ой, ратуйце: лопне брух!
Сьмерць мая прыходзіць—знаю:
Цераз горла лезе дух!“
Пападзьдзя, як мел той, стала...
Дактароў тут ня было:

Драў Міхась па канавала
У суседняе сяло.
Канавал ня даўся дзіву
(Быў ён родам з-пад Міра),—
Узяў адразу леватыву
І рыцыны з поўвядра.
Беглі—проста аж курэла!
Ў хаце быў праўдзівы сход,
Грамада сялян гудзела—
Цешыў іх стары Хвядот:
„Гэтай прорве—хай—ня шкодзіць!
Што? прышпіліў страшны суд?“
Поп вачыма толькі водзіць,
Як апушаны вярблюд...
У гарляк усю да кроплі
Льлюць рыцыну—ня ідзе!
І цячэ, як тыя соплі,
У папа на барадзе...
Канавал—з другога боку—
Што за трасца? Хоць ты рэж—
Ой, лягчэй скасіць валоку!
Леватывы не ваб'еш!
Мусіць цэглаю зарвала
Ў папоўскім, у мяшку!
Мчы, Міхась—бо, рады мала—
Па пажарную кішку.
Прывязаўлі кішку... Дзьве бочкі,
Густа мыленай вады

І да самай цёмнай ночкі
Гналі жужалем „туды“.
Стаў расьці жывот, як вата...
Посьле раптам—зразу—бух!
Быццам стрэльнула гармата
І—ў шматы увесь трыбух!
Грамадзяне з перапуду
Хто у дзьверы, хто ў вакно...
Што далей было—ня буду
Гаварыць, скажу адно:
Што на вуліцы—ня кпіны—
Кожны доўга сьвітку трос,
І ва ўсіх—не бяз прычыны!
Ў бок службыў чамусьці нос...
Вось і ўсё! „Сьцялі Мар’яна!—
Загадаў дачцы Лукаш:
Спаць пара. Ужо ня рана—
Заўтра трэба на кірмаш“...
Ўсіх, хто гэта прачытае,
Я бяз хітрасьці прашу,
Хай падзяку спачувае
Толькі к дзеду Лукашу.

РЭХА

(З нязнанага аўтара).

Выбачайце мне, старому,
Што я гутарку вяду
Пра згарэўшую салому
І даўнейшую брыду.

Але часам аглянуцца
Трэба, мілыя, назад,
Каб ніколі не спаткнуцца
І трымаць за новы лад!

З гэтай мэтай і толькі
Я вярчу верацяно
І пішу пра тых болькі,
Што залечаны даўно!

Ў часе ўлады Мікалая
Граф Таўсты міністраваў,
І ў сябры, карысьць малая,
Дурнаву і Плеву ўзяў.

Мала гэтага—Заіка
Разам з імі сеў за стол,
І пашла гуляць музыка—
Хоць бяры у рукі кол!

Бо дзяржава не таўсьцее—
І на іхнім паваду
Заікаецца, дурнее
І плюецца ў бараду!

Бачаць гэта заправілы:
Кепска! музыка ня ў прок,
І народ рыхтуе вілы
Садануць у царскі бок!

Сталі думаць звадыяшы,
І каб людзям рады даць—
Пачалі, як Мэсыяшы,
Туды-сюды вандраваць!

У кішаню схаваўшы хвігу—
Хай каршун іх задзярэ!—
Той у Менск, другі у Рыгу,
Трэці ў Кіеўшчыну прэ...

Торбай сыплюцца мільёны
І падзякі ад цара,
І дарэмныя вагоны
І куплёнае „ура!“

А народ? Палепшыў долю?
Можа, стаў гаспадаром?
Мае землю, мае волю?—
Пашукай за каўняром!

Не на гэта іх паслалі,
Не за гэтым чорт іх нёс:
І сяляне атрымалі
Ня іначай—дулю ў нос!

Але, стой! На што гадаці
І на пальцах прыкідаць—
Лепей рэха запытаці,
Будзем зразу праўду знаць!

„Што ж міністры вам зрабілі?	білі!
І палегчала сьпіне?	не!
А патрэбы аглядзелі?	елі!
І ў падатках уступілі?	пілі!
Было весела ў сяле?	але!
Памаглі-ж яны разьдзетым?	дзе там!
Ну, а скаргі разабралі?	бралі!
А ў навуках ёсьць пасьпех?	эх!
Кепска значыцца ў дзялах?	ах!
Як-жа даўся царскі дух?	ух!
Добра, мусіць, дапамог?	ох!
Не прасілі на вясну іх?	ну іх!
Дык чаго-ж было прымаць іх?	маць іх!

КАНАВАЛ

(З газэт)

Як заразьлівая муха,
Сьмерць нясуць у нашы сёлы:
Для кабеты—павітуха,
Канавал—дзеля жывёлы.
Тыдні тры таму-чатыры,
А мо' нават больш удвое,
Нам пісалі у паперы
Пра здарэньне вось якое:
Ёсьць у Чэрвеньскім павеце
Шацак,—знанае мястэчка,
Таўкачэвічы—насупраць
Каля Шацку недалечка.
Ну, дык вось у гэтым Шацку
Захварэў бяз дай прычыны
У Турэцкага на кучкі
Раптам конь у поўгадзіны.
А была такая справа:
Зьеў з вядра ён перавясла,
І лаза у конскім горле
Стала рубам і захрасла.
Каб сюды вэтарынара

Ён-бы зразу ўбачыў ваду
І пазнаў бы дзе тут ліха—
Ці на перадзе, ці ззаду.
Але дзе там—ля стадолы,
Як у казцы той царэвіч,
Ужо круціцца вакола
Ян Працкевіч з Таўкачэвіч.
Ў жывадзёрні—пагалоска—
Скончыў ён свой курс навукі,
І яго шануе вёска
Так, як майстра на ўсе рукі.
Канавал наш туды-сюды,
Выкладае ўсю навуку,
То зірне каню у зубы,
То пад хвост усуне руку.
Лупаў-соваў чуць ня добу
Як у пень—ні даць, ні ўзяці!
І ніяк ня змог хваробу
Ані кроплі распзнаці.
„Не з таго, мусі быць, боку
У каня хвароба стала:
Ня іначай—ад уроку
Ў „кнігах“ нейкая завала!“
З гэтай думкі—ён за пугу,
Прэ каню ў жылот праз горла,
Аж у того цераз храпу
Кроў крніцаю папёрла.
Ўсьлед за пугай хварасьціну

Так упёр—скажу папросту,—
Што назад аберуч выцяг
Ўжо ня згорла, а з-пад хвосту...
Ад такое дапамогі
У каня—вантробы пупам,
Ён задраў у гору ногі
І, капцы, зваліўся трупам.
Вось якія вышлі рэчы!
Канавала у падзяку
Грумякамі ў грудзі-плечы
Гнаў Турэцкі, як сабаку!
Ці-ж ня час, браткі сяляне,
Кінуць-рынуць забабоны,
Бо іначай сьвет ня гляне
На мужыцкія загоны!

ПАПРАВІЛА!

Праўдзівае здарэньне каля помніка Аляксандру II.

Не цяпер—яшчэ Мікола
Быў царом, калі Сысой
Ў Менск прывёз на продаж кола
І жанчыну ўзяў з сабой...

Ён хацеў сваёй Альжбеце
Лад тутэйшы паказаць,
Бо ня здарылась кабеце
За Паперню й кроку даць.

Зразу ім пашанцавала:
На Траецкай, на гары
З возу ўсё і як папала—
Расхапілі гандляры...

Ўзяў Сысой наш поўкватэркі,
Кумпяка кавалак сьпёр
І каня свайго да Бэркі
Пастаяць завёў на двор.

Стуль, узяўшы ў рукі палку,
Што ляжала каля дроў,—
У касьцёл цераз „Брахалку“
Ён кабеціну павёў...

Вышла так у гэты тыдзень,
Як на хату камінар,
Ужо залез на камень злыдзень—
Аляксандар-гасудар...

Мой Сысой ў вярсьце бяз мілі
Не пазнаў—і жонцы—бразь!
„Вось дык пудала зрабілі,
Каб яго заела гразь!“

Скуль ўзяўся—як на тое
Крук, апрануты ў шынэль,
І адразу—хап Сысоя
Кіпцюрамі за каршэль!

Дый крычыць ў абедзьве храпы:
„Што? на катаргу пара?
Як ты сьмееш, сівалапы,
Зьневажаць сваго цара?“

Жонка бачыць, што ня сьмешкі
Посьле будзе—хоць трубі!
І давай прасіць ў плешкі:
„Мой паночак! ня губі!“

Бачыш сам—якая справа:
Ён з нямудрай стараны
І ў дадатак, як халява
З бота старага, дурны!

Бо па мне—якое дзела?
Хай-бы каменем ён стаў
І таму-б ў кішках засела,
Хто яго тут збудаваў!

А яго язык—завала!—
Як той хвост у барана,
Колькі раз яму казалі:
Не чапай, Сысой, г...а!

*) „Брахалкай“ называецца ў Менску сквэр, што ляжыць на-
супроць Саўнаркому на пляцу Вслі.

ЗАГАДКА.

З народных жартаў.

Як учора з сенавалу
Йшоў ў сваю я старану,
Мне зязюля загадала
Трэйчы загадку адну:

Хто на сьвеце весялейшы
За усіх, усіх, усіх?
І мудрэйшы, і дурнейшы
І за гэтых, і за тых?

Я—адразу: ўсякі знае—
Найвясельшы гэта—поп,
Бо як жэняцца, сьпявае
І пяе, як ложаць ў гроб!

Наймудрэй?—скажу і жабе—
Ксёндз! няхай яму зарве,
Бо ня жэніцца на бабе
І з кабетаю жыве!

А дурнейшым—так выходзіць—
Трэба рабіна лічыць,
Бо ён рэжа там і шкодзіць,
Дзе ня грэх і прытачыць!

Адгадаў ці не?—пытаю,
А зязюля і крумкач
Мне крычаць з балота-гаю
„Малайчына“!

А. Дзярках

З Ы М Е С Т

	Стар.
1. Поп і чорт	3
2. На стары лад	7
3. Сьвятая Агатка	9
4. Па новаму	16
5. Нашы пакуты	18
6. Дзяк-злодзей	21
7. Падзел працы	24
8. Багамольле	25
9. Дзе праўда?	29
10. Няўдалы хабар	32
11. Поп-абжора	35
12. Рэха	41
13. Канавал	44
14. Паправіла!	47
15. Загадка	50

24.	Я. Пэрэльман. Новыя і старыя меркі	8	кап.
25.	В. Лункевіч. Грозныя зьявы і цуды прыроды. З малюнкамі	12	"
26.	Д-р С. Былінскі. Трахома і сьлепата	5	"
27.	Агр. Кацаураў. Угнаенне глебы	8	"
28.	В. Лункевіч. Неба і зоры. З малюнкамі	10	"
29.	Я. Купала. Аповяданні вершам. Кн. I-я	—	"
30.	Я. Купала. Аповяданні вершам. Кн. II-я	—	"
31.	Вэтэрынар І. Серада. Сьвіньня—скарбніца гаспадара. З малюнкамі	10	"
32.	Вэтэрынар І. Серада. Заразлівыя хваробы свайскае жывёлы. З малюнкамі.	15	"
33.	Дзярках. Пра папоў, пра дзякоў, пра сял. мужыкоў	20	"
34.	Я. Грабоўскі. Аб насеньні. Як і чым палепшыць насенне.	8	"

Рыхтуюцца да друку:

- Гарабурда. Як стварыўся сьвет і зямля. З малюнкамі.
 Д-р Былінскі. Гутаркі аб жаночых хваробах. З малюнкамі.
 Д-р І. Цьвікевіч. Як усьцерагачыся ад сыфілісу. З малюнкамі.
 Б. Сілін і П. Захараў. Як кашалі плесці. З малюнкамі.
 Кудзелька. Культура лёну і яго апрацоўка. З малюнкамі.
 Кудзелька. Культура канпель. З малюнкамі.
 Бараноўскі. Як трэба будавацца, каб пажару не баяцца. З малюнкамі.
 Вэтэр. І. Серада. Першая дапамога хворае жывёле. З малюнкамі.
 Кудзін і Струкоўскі. Пчалярства. З малюнкамі.
 Вэтэр. І. Серада. Як гадаваць коняў. З малюнкамі.
 І. Шыпіла. Пахаджэнне веры ў бога.

ЗАКАЗЫ НА КНІГІ ПАСЫЛАЦЬ ПА АДРАСУ:

Менск, Савецкая, 63. Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі.

ЦАНА 20 КАП.

1964

вон. адүзөн

1994 г.

80000000222234

